

16. Agroturystyka w Zachodniej Białorusi w opiniach właścicieli gospodarstw agroturystycznych

Janusz L. Sokół, Lizaveta Sysoyeva, Dominik Dąbrowski, Katarzyna Radwańska

Wstęp

Agroturystyka należy do najszybciej rozwijających się branż w turystyce Białorusi. Spowodowane jest to korzystnymi warunkami przyrodniczo-krajobrazowymi oraz wsparciem finansowym państwa. Agroturystyce sprzyjają m.in. naturalne, malownicze krajobrazy, znaczna liczba pomników archeologii, historii, kultury i przyrody, a także rosnące bezrobocie na obszarach wiejskich.

Agroturystyka jawi się na Białorusi jako coraz bardziej znana forma działalności turystycznej wśród właścicieli małych przedsiębiorstw rolniczych, jak i coraz bardziej popularna wśród turystów. Nierzadko staje się opłacalnym i przyszłościowym kierunkiem rozwoju agrarnego sektora rolniczego.

Celem opracowania jest ocena aktualnego stanu funkcjonowania wybranych gospodarstw agroturystycznych znajdujących się na obszarach Zachodniej Białorusi, wzdłuż granicy z Polską. Oceny tej dokonano na podstawie fragmentarycznych danych literaturowych oraz opinii wyrażonych w sondażu diagnostycznym przez 95 właścicieli gospodarstw agroturystycznych, prowadzących swoją działalność w województwach brzeskim i grodzieńskim.

Zarys rozwoju agroturystyki na Białorusi – stan dotychczasowy i prognoza na przyszłość

Obecnie na całym świecie agroturystyka staje się popularną formą pozamiejskiego odpoczynku i spędzania wolnego czasu. Dla Białorusi bardzo ważny jest wszechstronny rozwój tej formy turystyki. Goście z różnych krajów WNP (Wspólnota Niepodległych Państw) i Europy wybierają tę formę odpoczynku na Białorusi jako najbardziej korzystną i komfortową dla spędzenia wolnego czasu podczas urlopu czy weekendu.

Białoruś ma szereg cech, które mogą potencjalnie przyczynić się do rozwoju agroturystyki. Są to:

- bogaty potencjał przyrodniczy, niepowtarzalne, jedyne w swoim rodzaju lasy (Puszcza Białowieska itp.);
- położenie blisko Europy Zachodniej, krajów bałtyckich i Skandynawii;
- stara i bogata historia, oryginalna kultura¹.

Białoruś wyróżnia się spośród krajów Europy Wschodniej bogactwem naturalnym i kulturowym oraz niezwykłym potencjałem ludzkim. Stanowią o tym jej malownicze wioski z piękną tradycyjną architekturą, starożytnymi małymi miastami, miejscami historycznymi, tradycyjną kulturą ludową, smaczną i urozmaiconą kuchnią, ale przede wszystkim gościnnością i otwartością Białorusinów.

Według Szulgi² agroturystyka to jeden z modnych i dynamicznie rozwijających się trendów w nowoczesnej turystyce. Zapewnia ona turystom z wielu krajów europejskich bardzo atrakcyjną formę wypoczynku, natomiast na Białorusi znajduje się wciąż na początkowym etapie rozwoju. Zdaniem Kekuszew i współautorów³ agroturystyka na Białorusi w porównaniu z państwami zachodnimi, choć ma duży potencjał, jest nadal niewystarczająco promowana na rynku turystycznym zarówno na zewnątrz, jak i wewnątrz kraju.

Klicunowa⁴ podaje, że nade wszystko turystów przyciągają naturalne i klimatyczne cechy terytorium Białorusi. Białoruś jest głównie równinnym krajem, bogatym w wodne zasoby pod postacią licznych rzek i jezior. Mimo że obejmuje stosunkowo niewielką powierzchnię, ponad 93% jej terytorium pokryte jest niezwykle zróżnicowaną roślinnością.

Sarajkowa⁵ twierdzi, że białoruska agroturystyka przyciąga turystów także swoją tradycją, architekturą budynków w stylu etno, możliwością uprawiania wędkarstwa i polowania w białoruskich lasach, narodową kuchnią, ciszą i czystym powietrzem. Wszystko to stwarza warunki, które przy odpowiednim podejściu mogą być dobrze wykorzystane do rozwoju agroturystyki i uzyskiwania z niej korzyści ekonomicznych.

Jalinik⁶ uważa, że zachowanie naturalnego charakteru obszarów przyrodniczo cennych, ochrona walorów przyrodniczych i tworzenie podstaw rozwoju gospodarczego wymagają stworzenia koncepcji zrównoważonego rozwoju. Dlatego zarówno rząd Białorusi, jak i specjalistyczne prywatne organizacje podejmują poważne działania na rzecz ochrony przyrody i poprawy sytuacji ekologicznej w kraju.

¹ W. Klicunowa, *Turystyka z przedrostkiem „agro”*, Instytut Wydawniczy Sport Radziecki, 2004.

² Cz. Szulga, *Białoruś – kraj dla turystyki*, Instytut Wydawniczy Sport Radziecki, 2004.

³ W. Kekuszew, W. Seergeew, W. Stepanickij, *Podstawy zarządzania ekoturystyką*, Wydawnictwo MNEPU, 2001, s. 60.

⁴ W. Klicunowa, op. cit.

⁵ D. Sarajkowa, *Rozwój agroturystyki w Białorusi*, Wydawnictwo Państwowego Uniwersytetu Technicznego im. P. O. Sukhoi, Mariupol 2013.

⁶ M. Jalinik, *Agroturystyka na obszarach przyrodniczo cennych*, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok 2002 („Rozprawy Naukowe”), s. 130.

Zdaniem Szulgi⁷ upowszechnienie agroturystyki jako trwałego rodzaju odpoczynku jest jednym z zadań, które należy rozwiązać po to, aby móc kształtować agroturystykę jako perspektywiczny sektor przemysłu turystycznego. Dla obszarów wiejskich Białorusi agroturystyka zapewnić może następujące korzyści⁸:

- stać się ważnym źródłem zatrudnienia ludzi, zwłaszcza w ekonomicznie słabiej rozwiniętych rejonach;
- otworzyć możliwości biznesowe dla mieszkańców obszarów wiejskich;
- zwiększyć lokalne budżety jednostek samorządowych;
- zachować lokalną kulturę i zwyczaje, wspierać renowację istniejących zabytków historycznych;
- wywrzeć pozytywny wpływ na przeprowadzenie przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska przyrodniczego.

Na rozwój agroturystyki na Białorusi należy spoglądać, według Rudakowej⁹, poprzez pryzmat czynników wpływających nań zarówno pozytywnie, jak i negatywnie. Pozytywne to:

- potrzeba regeneracji sił i zdrowia człowieka;
- obecność wiejskich, atrakcyjnych krajobrazów naturalnych;
- skuteczna forma wypoczynku i rekreacji dla dzieci w wieku przedszkolnym w weekendy i święta;
- możliwość włączania turystów do prac rolniczych dla ich własnej przyjemności;
- możliwość poznania miejscowej kultury i zwyczajów, udziału w lokalnych festywalach;
- koegzystencja z miejscową ludnością wiejską i wzajemna tolerancja;
- możliwość spożywania żywności wytworzonej na miejscu, w warunkach uprawy ekologicznej;
- zachowanie etnicznych i rzadkich elementów kultury materialnej oraz życia białoruskiej wsi;
- poprawa na obszarach wiejskich systemu infrastruktury (zaopatrzenie w wodę, gaz, punkty pomocy medycznej, sklepy itp.).

Z kolei czynniki, które ograniczają rozwój agroturystyki na Białorusi to:

- krótki okres wakacji letnich (w porównaniu z krajami południowymi);
- niewystarczająca ilość działań ze strony państwa i władz samorządowych na rzecz upraszczania aktów prawnych oraz podatków w sferze agroturystycznej, a także jej promocji.

---

⁷ Cz. Szulga, op. cit.

⁸ W. Kekuszew, W. Seergeew, W. Stepanickij, op. cit.

⁹ O. Rudakowa, *Ekonomika*, Wydawnictwo „Forum, Infra-M”, 2009.

Sarajkowa¹⁰ twierdzi, że dla prawidłowego i efektywnego rozwoju i funkcjonowania przedsiębiorstw agroturystycznych należy wykonywać szereg działań mających na celu poprawę i doskonalenie organizacyjnych i edukacyjnych elementów tej formy działalności. Agroturystyka na Białorusi ma wszelkie szanse, aby pomóc białoruskiej wsi dźwignąć się z zastoju gospodarczego i wpłynąć na kreowanie pozytywnego wizerunku tego kraju. Jednakże takie pozytywne przemiany będą możliwe tylko wtedy, kiedy agroturystyka stanie się pełnoprawnym sektorem branży turystycznej. Według stanu na koniec 2011 roku na Białorusi było zarejestrowanych 1576 gospodarstw rolniczych z działalnością agroturystyczną, a obecnie jest ich już ponad 2500.

Województwo brzeskie

Browacz¹¹ uważa, że województwo brzeskie, z uwagi na korzystne uwarunkowania klimatyczne oraz duży potencjał przyrodniczy (na terytorium województwa mieści się unikatowy, o wyjątkowym znaczeniu w świecie Park Narodowy Puszcza Białowieska), przyciąga w największym stopniu turystów z całego kraju.

Podstawą rozwoju agroturystyki, oprócz czynników naturalnych i geograficznych, jest wysoki potencjał rolniczy. Te warunki całkowicie spełnia województwo brzeskie, położone w południowo-zachodniej części kraju i graniczące na zachodzie z Polską, a na południu z Ukrainą. Bezpośrednia bliskość sąsiadów, u których agroturystyka jest lepiej rozwinięta, pozwala przejmować ich pozytywne doświadczenia w organizacji przyjmowania klientów na tym obszarze¹².

Województwo brzeskie ma doskonale możliwości do rozwoju transgranicznej turystyki, m.in. do opracowywania i eksploatacji szlaków turystycznych wykorzystujących obiekty agroturystyki na swoim terytorium, jak i za granicą. Sprzyjającym czynnikiem do kształtowania tego rodzaju turystyki jest polityka dobrych stosunków sąsiedzkich z Unią Europejską i wschodnimi sąsiadami. To daje też jeszcze jedną możliwość, a mianowicie uczestnictwo wspólnie z zagranicznymi partnerami w projektach finansowanych przez różne europejskie fundacje i organizacje.

Specyfika regionu brzeskiego według Gribowa¹³ polega na tym, że na jego terytorium znajdują się wyjątkowe obiekty dziedzictwa kulturowego (Południk Struvego) i przyrodniczego (Puszcza Białowieska) wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Ponadto globalny status mają także inne rejony województwa, gdzie mieszkają najbardziej licznie na planecie zgrupowania rzadkich zwierząt. Według

---

¹⁰ D. Sarajkowa, op. cit.

¹¹ O. Browacz, *Turystyka i odpoczynek*, Wydawnictwo „Książka i Wiedza”, Warszawa 2013.

¹² W. Klicunowa, op. cit.

¹³ G. Gribow, *Rozwój agroturystyki w województwie brzeskim*, Wydawnictwo MITSO, 2011.

współczesnych szacunków, wśród sześciu województw administracyjnych Białorusi, województwo brzeskie ma najwyższy wskaźnik rzadko występujących naturalnych obszarów o globalnym, kontynentalnym czy europejskim statusie.

Równinne terytorium pokryte gęstymi lasami, pięknymi rzekami, jeziorami i rozmieszczonymi na nim rezerwatami czyni województwo atrakcyjnym dla rozwoju agroturystyki, odwiedzanym zarówno przez mieszkańców Białorusi, jak i turystów z zagranicy.

Gospodarstwa wiejskie w województwie brzeskim różnią się w zakresie oferowanych usług. Niektóre specjalizują się w rodzinnym odpoczynku, inne w ekoturystyce, a jeszcze inne, mając w dyspozycji salę bankietową, organizują uroczystości rodzinne i imprezy firmowe. Poza tradycyjnymi saunami i grillami gościom gospodarstwa proponują kuchnię narodową, uczestnictwo w starodawnych obrzędach, piesze spacer, jazdę konną i jazdę na rowerze, spływy kajakowe, pływanie łódką, zbieranie grzybów, jagód i ziół leczniczych, polowanie i wędkarstwo oraz inne rodzaje wypoczynku i rozrywki¹⁴.

Województwo grodzieńskie

Województwo grodzieńskie również posiada wiele walorów turystycznych. Dysponuje przede wszystkim znaczną liczbą zachowanych zabytków kultury i historii. Znajduje się tu także obiekt hydrotechniki i architektury pierwszej połowy XIX wieku, czyli Kanał Augustowski. Dwa obiekty na terenie województwa zostały wpisane przez UNESCO na listę światowego dziedzictwa kulturowego, a są to: Łuk Struwego i Zamek w Mirze¹⁵. Turystyka w tym regionie łączy współczesną infrastrukturę z unikalnymi historycznymi i kulturalnymi wartościami. Możliwości do rozwoju agroturystyki są tu bardzo różne i atrakcyjne. Województwo grodzieńskie, w porównaniu do innych województw kraju, charakteryzuje się też wysokim potencjałem rolniczym, co jest sprzyjającym czynnikiem dla rozwoju agroturystyki¹⁶.

Województwo grodzieńskie jest usytuowane na zachodzie Białorusi, a jego granica z krajami Unii Europejskiej – Polską i Litwą – stwarza szerokie możliwości do rozwoju turystyki transgranicznej, a także do rozwoju i eksploatacji szlaków turystycznych wykorzystujących obiekty agroturystyki na Białorusi i za granicą.

Na terenie województwa grodzieńskiego występują niektóre naturalne obiekty przyrodnicze wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO, które znajdują się w województwie brzeskim (Park Narodowy Puszcza Białowieska i Południk Struwego), a ponadto także część Nalibokskiego myśliwskiego rezerwatu, rezerwat

¹⁴ E. Halawacz, A. Rubakhau, *Analiza strategiczna rozwoju agroturystyki w Białorusi*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlicach” 2012, Seria: Administracja i Zarządzanie, nr 19(92), s. 51-66.

¹⁵ N. Barkowa, A. Każuro, K. Mamul, *Rolnictwo – problemy i perspektywy*, Wydawnictwo Grodzieńskiego Uniwersytetu Państwowego im. Janki Kupały, Grodno 2009.

¹⁶ Ibidem.

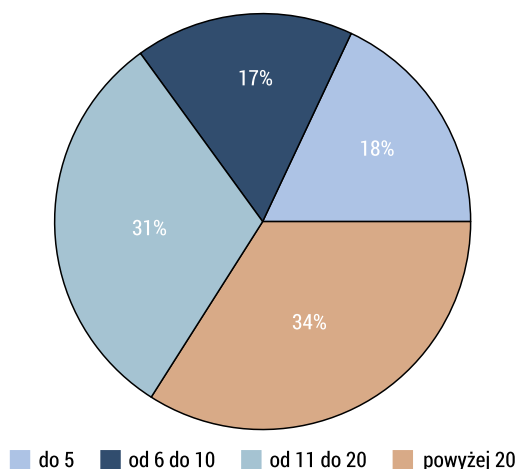
Dzikię, krajobrazowe rezerваты Swityazyanka, Kotra, Jeziora Sorochanskie, Puszcza Lipiczanska oraz rezerваты botaniczne – Gozewski, Poreczski, Sapotskinski i Słominim. Wiele z tych regionów jest miejscem bytowania rzadko występujących zwierząt i ptaków.

Urozmaiconą i piękną przyrodą oraz bogaty świat zwierząt i roślin występujących w województwie grodzieńskim przyciągają amatorów spokojnego odpoczynku i ekoturystów, którzy pragną odwiedzić nietknięte zakątki przyrody.

Material i metody

Badania przeprowadzono w miesiącach wiosennych 2019 roku. Wykorzystano w nich metodę sondażu diagnostycznego, w ramach której przygotowano jako narzędzie badawcze internetowy kwestionariusz ankiety-wywiadu, zawierający w większości pytania zamknięte. Dobór próby badawczej miał charakter celowy. Stanowiła ją opinia wyrażona w sondażu przez 95 właścicieli gospodarstw agroturystycznych, prowadzących swoją działalność na obszarze dwóch województw: brzeskiego (53 gospodarstw) i grodzieńskiego (47 gospodarstw). Wszystkie gospodarstwa położone były w dorzeczu rzeki Bug. Badania były anonimowe, a ich wyniki wykorzystano jedynie do celów naukowych.

Najwięcej z badanych gospodarstw (34%) posiadało od sześciu do 10 pokoi. Nie wiele mniej (31%) było takich, które oferowały od 11 do 20 pokoi. Z kolei 18% gospodarstw wynajmowało do pięciu pokoi, a reszta (17%) – powyżej 20 pokoi (rys. 16.1).

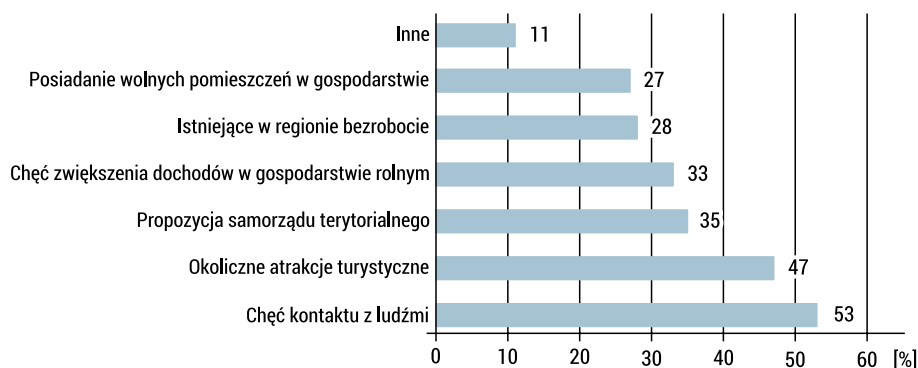

RYSUNEK 16.1. Liczba pokoi w badanych gospodarstwach agroturystycznych

ŹRÓDŁO: opracowanie własne.

Analiza wyników badań

Na pierwsze z pytań zadanych właścicielom gospodarstw agroturystycznych, dotyczące powodów, jakie skłoniły ich do podjęcia działalności turystycznej, większość badanych (53%) odpowiedziała, że głównym powodem była chęć kontaktu z ludźmi (rys. 16.2). 47% respondentów uznało okoliczne atrakcje turystyczne za dobry powód podejmowania działalności agroturystycznej, 35% wskazało sugestię ze strony samorządu terytorialnego, a 33% – chęć zwiększenia dochodów w gospodarstwie rolnym. Ankietowanych wskazujących bezrobocie istniejące w regionie jako powód podjęcia działalności, było 28% – niemal tyle samo co tych, dla których posiadanie wolnych pomieszczeń w gospodarstwie stanowiło decydujący motyw (27%). Resztę (11%) stanowili ci, którzy wskazywali inne powody, np. kontakt z przyrodą, promocję wsi czy modernizację gospodarstw rolnych.

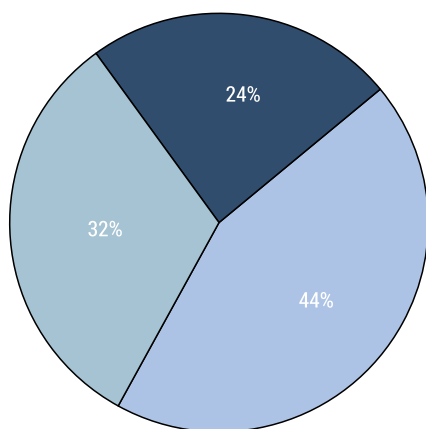

RYSUNEK 16.2. Powody podejmowania działalności agroturystycznej

ŹRÓDŁO: opracowanie własne.

Wśród ankietowanych najwięcej, bo aż 44%, było tych, którzy prowadzą działalność agroturystyczną od roku do pięciu lat. Tych, którzy prowadzą działalność dłużej niż pięć lat było 32%, a tych poniżej roku – tylko 24% (rys. 16.3).

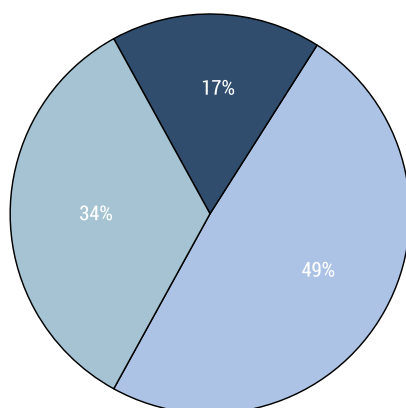
Okazało się, że najczęściej gospodarstw przyjmuje gości w sezonie wiosenno-letnim (49%). Gospodarstw, które przyjmują turystów przez cały rok było tylko 17% – rysunek 16.4.

■ do roku ■ od roku do 5 lat ■ powyżej 5 lat

RYSUNEK 16.3. Okres prowadzonej działalności agroturystycznej

ŹRÓDŁO: opracowanie własne.

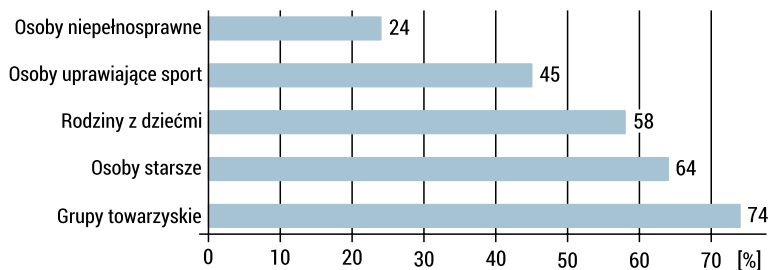
■ w sezonie wiosenno-letnim ■ w sezonie jesienno-zimowym ■ przez cały rok

RYSUNEK 16.4. Sezon, w jakim głównie przyjmowani są goście

ŹRÓDŁO: opracowanie własne.

Pośród przyjmowanych gości najczęściej było turystów z Rosji (22%), a następnie z Białorusi (19%), Polski (17%) i Ukrainy (16%), natomiast nieco mniej z Litwy (14%) i Łotwy (12%). Gospodarstwa odwiedzane były w największym stopniu przez zorganizowane grupy towarzyskie (74%), następnie przez osoby starsze (64%), rodziny z dziećmi (58%) oraz osoby uprawiające sport (45%), w najmniejszym zaś – przez osoby niepełnosprawne (24%) – rysunek 16.5.

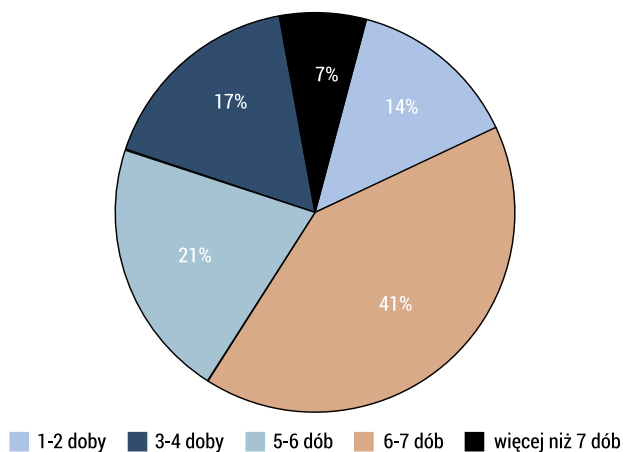

RYSUNEK 16.5. Główni odwiedzający gospodarstwa agroturystyczne

ŹRÓDŁO: opracowanie własne.

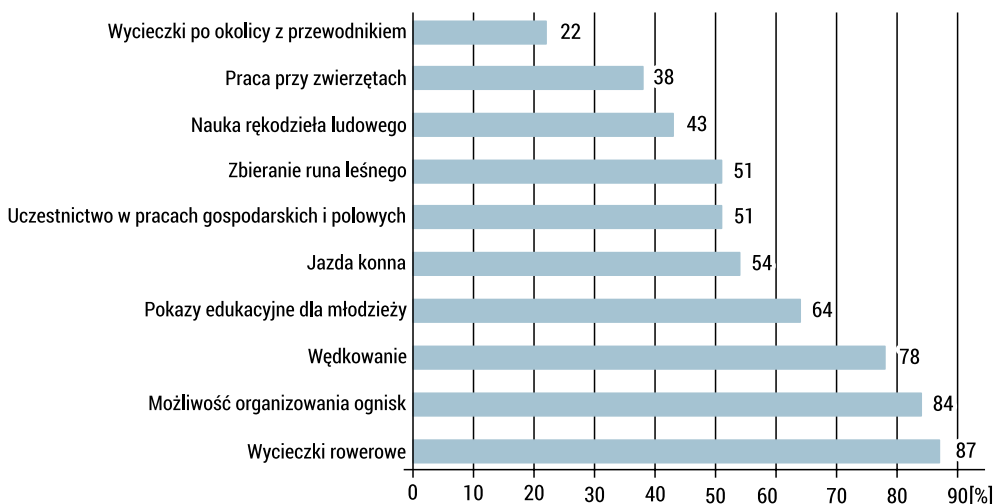
Zgodnie z opinią właścicieli gospodarstw agroturystycznych, najczęściej turyści przebywali u nich przez trzy, cztery doby (41%), natomiast najrzadziej przez więcej niż siedem dni (7% – rys. 16.6).

RYSUNEK 16.6. Długość pobytu turystów w gospodarstwie agroturystycznym

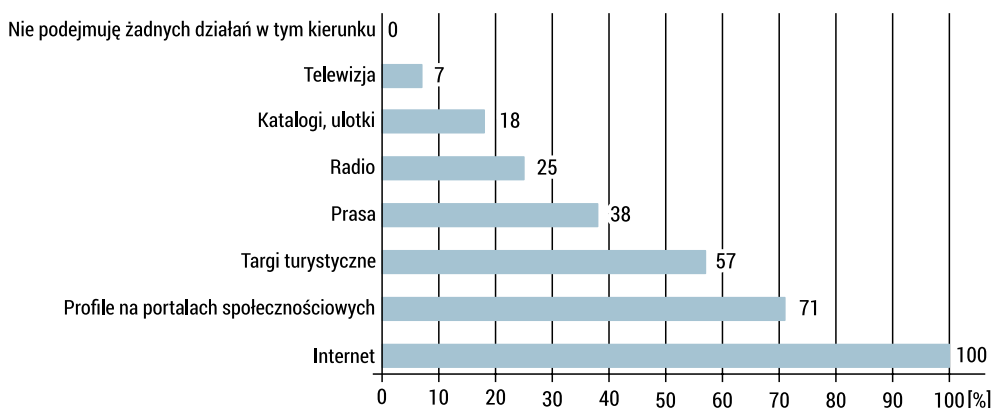
ŹRÓDŁO: opracowanie własne.

Spośród różnych form spędzania wolnego czasu w gospodarstwie gospodarze najczęściej oferowali turystom wycieczki rowerowe (87%), możliwość organizowania ognisk i grillowania (84%) oraz wędkowanie (78%) – rysunek 16.7. Najrzadziej natomiast umożliwiano wycieczki po okolicy z przewodnikiem (22%) oraz prace przy zwierzętach (38%). Wartości pośrednie zajęły pokazy edukacyjne dla młodzieży (64%), jazda konna (54%) oraz zbieranie runa leśnego (43%).

RYSUNEK 16.7. Usługi oferowane w gospodarstwach turystycznych

ŹRÓDŁO: opracowanie własne.

RYSUNEK 16.8. Środki promocji stosowane przez właścicieli gospodarstw

ŹRÓDŁO: opracowanie własne.

Oprócz wyżej wymienionych atrakcji turystycznych w wielu gospodarstwach turystom umożliwiano dodatkowe usługi, takie jak żywienie, nauka gotowania i pieczenia, warsztaty artystyczne, uczestnictwo w wiejskich imprezach kulturalno-rozrywkowych oraz degustacje miejscowych produktów żywnościowych.

W przypadku wszystkich gospodarstw głównym środkiem promocji był internet (rys. 16.8). Istotną rolę w tym zakresie odgrywały też profile założone na portalach społecznościowych (71%) oraz targi turystyczne (57%), najmniejszą zaś – telewizja (7%), ulotki (18%), radio (25%) i prasa (38%).

Podsumowanie i wnioski

Z analizy danych literaturowych wynika, że działalność agroturystyczna w Zachodniej Białorusi, pomimo dostrzegania jej roli przez samych właścicieli gospodarstw rolnych (poprawa budżetu gospodarstwa), jak i władze samorządowe (ograniczenie bezrobocia), a także posiadania doskonałych warunków przyrodniczych oraz wsparcia finansowego państwa, jest jeszcze wciąż w fazie niezadawalającej.

Na analizowanym obszarze (województwo brzeskie i grodzieńskie) gospodarstwa agroturystyczne najczęściej odwiedzane są przez obywateli Rosji, Polski i samych mieszkańców Białorusi, głównie w sezonie wiosenno-letnim. Wśród powodów podejmowania działalności agroturystycznej, obok tych, jak się wydaje, *stricte* subiektywnych (chęć kontaktu z ludźmi, istniejące w okolicy atrakcje turystyczne, propozycje ze strony samorządu terytorialnego), były też wymieniane te czysto pragmatyczne, jak np. chęć zwiększenia dochodów w gospodarstwie, istniejące w regionie bezrobocie czy też posiadanie wolnych pomieszczeń w gospodarstwie.

W gospodarstwach oferowanych jest wiele atrakcji, a wśród nich wycieczki rowerowe, ogniska, wędkowanie, pokazy edukacyjne, a także jazda konna, uczestnictwo w pracach gospodarskich i polowych czy też zbieranie runa leśnego. Główne formy promocji gospodarstw stanowią internet i portale społecznościowe.

Wydaje się, na co wskazują badania własne, jak i niektórych już cytowanych autorów, że działalność agroturystyczna na obszarach Białorusi Zachodniej, pomimo napotykanym barier, będzie się rozwijać zgodnie z aktualnym trendem ogólnoeuropejskim czy nawet światowym.

Streszczenie

Celem opracowania jest ocena aktualnego stanu funkcjonowania wybranych gospodarstw w Zachodniej Białorusi. Oceny tej dokonano na podstawie analizy literatury oraz opinii wyrażonych w badaniach ankietowych przeprowadzonych wśród 95 właścicieli gospodarstw agroturystycznych, prowadzących swoją działalność w województwach brzeskim i grodzieńskim.

Z przeprowadzonych badań wynika, że o atrakcyjności turystycznej obszarów wiejskich Białorusi, graniczących z Polską, decydują walory przyrodnicze, piękno krajobrazu oraz obecność szeregu interesujących obiektów i miejsc historycznych. W gospodarstwach agroturystycznych oferowanych jest wiele atrakcji, a wśród nich wycieczki rowerowe, ogniska, wędkowanie, pokazy edukacyjne, jazda konna, uczestnictwo w pracach gospodarskich i polowych czy zbieranie runa leśnego. Głównymi odwiedzającymi gospodarstwa agroturystyczne są grupy towarzyskie, osoby starsze oraz rodziny z dziećmi. Głównymi środkami promocji gospodarstw były natomiast portale społecznościowe i inne formy komunikacji internetowej.

Słowa kluczowe: agroturystyka, obszary przygraniczne, województwo brzeskie i grodzieńskie

Summary

Agritourism in Western Belarus in the opinions of agritourism farm owners

The aim of the study is to assess the current state of functioning of selected agritourism farms located in areas of Western Belarus along the border with Poland.

This assessment was made on the basis of a literature analysis and an opinion expressed in surveys conducted among 95 owners of agritourism farms, operating in the Brest and Grodno provinces.

The study shows that the attractiveness of tourism in rural areas of Belarus bordering with Poland is determined by natural values, the beauty of the landscape and the presence of a number of interesting objects and historical places. In agritourism farms, many attractions are offered, among them bicycle tours, bonfires, fishing, educational shows, horse riding, participation in farm and field work, collection of forest undergrowth. The main visitors to agritourism farms are organized social groups, the elderly and families with children. The main means of farm promotion were the Internet and social networks.

It seems, as indicated by the author's own research and by already cited authors, that agritourism activities in the areas of Western Belarus, despite the barriers encountered, will develop in line with the current pan-European or even global trend.

Key words: agritourism, border areas, Brest and Grodno provinces

Literatura

1. Barkowa N., Każuro A. i Mamul K., *Rolnictwo – problemy i perspektywy*, Wydawnictwo Grodzieńskiego Uniwersytetu Państwowego im. Janki Kupały, Grodno 2009.
2. Browacz O., *Turystyka i odpoczynek*, Wydawnictwo „Książka i Wiedza”, Warszawa 2013.
3. Gribow G., *Rozwój agroturystyki w województwie brzeskim*, Wydawnictwo MIT-SO 2011.
4. Halawacz E., Rubakhau A., *Analiza strategiczna rozwoju agroturystyki w Białorusi*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach” 2012, Seria: Administracja i Zarządzanie, nr 19(92), s. 51-66.
5. Jalinik M., *Agroturystyka na obszarach przyrodniczo cennych*, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok 2002 („Rozprawy Naukowe”).
6. Kekuszew W., Seergeew W. i Stepanickij W., *Podstawy zarządzania ekoturystyką*, Wydawnictwo MNEPU, 2001.
7. Klicunowa W., *Turystyka z przedrostkiem „agro”*, Instytut Wydawniczy Sport Radziecki, 2004.
8. Rudakowa O., *Ekonomika*, Wydawnictwo „Forum, Infra-M”, 2009.
9. Sarajkova D., *Rozwój agroturystyki w Białorusi*, Wydawnictwo Państwowego Uniwersytetu Technicznego im. P. O. Sukhoi, Mariupol 2013.
10. Szulga Cz., *Białoruś – kraj dla turystyki*, Instytut Wydawniczy Sport Radziecki, 2004.